

Mümtaz Soysal ile Söyleşi

Çağlar Ezikoğlu*

Hocam, ilk olarak neden Mülkiye'yi tercih ettiğinizi sormak istiyorum.

Galatasaray lisesinde parasız yatılı okudum. Parasız yatılı olarak başka bir yerde okumak zaten aklımdaydı. Onun dışında kaptan olmak isterdim. Kaptan olamıyorsam diplomat olayım dedim.

Daha önceden karar vermişsiniz.

Tabii, tabii. Kaldı ki o sırada sınavla girilen Tıbbiye, Hukuk gibi nadir yerlerden biriydi. Ama düşündüklerime uygun düşen, hem parasız yatılı olacak hem de ne olmak istiyorsam ona yardımcı olacak olan bir yere gireyim dedim. Hukuk olabilirdi bu ama Siyasal Bilgiler diplomat olmak isteyen kişiye daha yakın geliyor.

Peki, ilk öğrencilik yıllarınız nasıl geçti?

Benim öğrenciliğimde o zaman Mülkiye denmiyordu. Siyasal Bilgiler Okulu idi. Sekiz yıl Galatasaray'da yatılı okuduğumdan dolayı bir sıkıntı çekmeyeceğimden emindim. Yatılılık aslında bir çeşit disiplin yardımcısıdır. Ben de disiplinli çalışmayı sevdiğim için işime de geldi. Kaldı ki burada ailem de yoktu. Dolayısıyla tıpkı uzunca bir süre ben Galatasaray'da iken ailem Zonguldak'ta idi. Benzer bir durum olduğu için hayatımda çok büyük bir değişiklik olmadı. Olsa olsa en büyük değişiklik denizi olmayan bir yere gelmiş olmam.

* SBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü 2009 Mezunu, Kent ve Çevre Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi

Çağlar Ezikoğlu: Diplomat olacağım demiştiniz. Peki, daha sonra tercihiniz akademisyenlik yönünde oldu, bu değişimi nasıl açıklayabilirsiniz?

Değişim şöyle. Yani sonuna kadar ben o düşünceyi takip ettim. Nitekim eskiden Siyasal Bilgiler Okulu'nda ve fakülte olduktan sonra da Fakülte'de baştaki üç sınıf birlikte okunurdu. Ondan sonra son sınıfta 3 şube vardı. İdari şube, mali şube, siyasi şube. Siyasi şube, bugün uluslararası ilişkiler denen şube. Zaten o şubeye geçme niyetiyle başlamıştım. Nitekim oraya geçtim. O sırada şube dokuz kişiydi ve eski binanın küçük bir odasında ders yapardık. O bakımdan işime geldi. İkiyden üçe geçtiğim zamanki yaz bir ödül kazanmış oldum. Gençliğin Avrupa Kampanyası diye Avrupa'da bir kampanya vardı. Orda Türkiye ve Avrupa diye bir kompozisyon sınavı açılmıştı. Onu kazandım ve hukuktan gelen başka bir asistan arkadaşla birlikte müzik festivaliyle öğrenci olmak üzere, gidiş vapur, tren vs. orda da birkaç opera, konser vs. o vesileyle işte Avrupa denen, dış dünya denen diplomatın hayal ettiği yerler nerelerse aşağı yukarı hepsini gördüm. Ve o hevesim bir ölçüde hafif, iğne sokulmuş balon gibi, biraz havası kaçan bir balon gibi azaldı. İkincisi son sınıftayken nispeten bana hafif geliyordu dersler. O sırada fakülteye yabancı iki grup gelmişti. Biri bugünkü Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün kurulması için bir Birleşmiş Milletler misyonu, biri de Fakülte'nin New York Üniversitesiyle AID'nin desteğiyle kurulmuş bir ilişkisi vardı. Dolayısıyla bir yıl yabancı profesör hocalar da dolaşıyordu. Ben

onların notlarını ders notlarını ağırlıklı dilim Fransızca olmakla birlikte çevirdim. Bunlarla böyle bir irtibatım oldu. O bakımdan bitirir bitirmez, Haziran sonunda, dediler ki bu Birleşmiş Milletler misyonunda iş var. Hem de fakülte asistanlığının üç misli para veriliyor. İşime geldi. Yani yatılı olarak. Hukuk fakültesinin yurdunu açmışlardı. Sonra zannediyorum o yıl dışişlerinin sınavı biraz gecikti. Bunun üzerine en iyisi dedim. Turhan Feyzioğlu birinci sınıftan itibaren bana kancayı takmıştı. Sen akademisyen olmalısın, dışişlerine gidip ne yapacaksın diyordu. Bu söyleyeceklerim önemli, çünkü Mülkiye tarihini ilgilendirebilir. İlk ve son olarak Mülkiye’de “Tutor” usulü uygulandı. Yani Oxford’ta Cambridge’te olduğu gibi. Yüz kişi civarında olan birinci sınıf onar kişilik gruplara bölündü. Her biri de bir hocaya bağlandı. Turhan Feyzioğlu “Tutor”um oldu. Sonraki yıllarda Fransa’ya ve İngiltere’ye gitti ama uzaktan meşgul oluyormuş. Bu arada askere gittim. Askerdeyken fakültede sınava başvuruluyor haberi geldi. Anayasa girecektim Dekan da Yavuz Abadan idi galiba. Ne yapacaksın orayı dedi. Birleşmiş Milletlere girişim bu şekilde oldu. Sonra aynı şekilde burada idare hukuku asistanlığı açılıyor dendi. İdare hukuku sınavını askerdeyken kazandım. Bu hakkı mahfuz tuttum.

Peki, hocam asistanlığa başladınız. Daha sonra doçentlik süreci nasıl gerçekleşti?

Doçentliği istediğim bölüm olduğundan dolayı anayasa hukukunda yaptım Ama idare hukuku asistanı olarak başlangıçta hocam Feyzioğlu idi. Sonra Tahsin Bekir Balta’nın asistanı oldum. Ondan da çok memnun oldum.

Peki, hocam altmışlı seneler, Türkiye’de özellikle öğrenciler üzerinden baktığımızda solun yükseldiği bir dönem. Özellikle Mülkiye’de olduğu zaman ciddi anlamda siyaset yükseliyor, bu dönemi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tabi, kaldı ben asistanken, Kurucu Meclis’in Temsilciler Meclisi kısmına CHP kontenjanından ama bağımsız olarak bilimadamı sıfatıyla, henüz asistan olmama rağmen girdim. Daha sonra ben asistanlığı bırakmak istemedim. Bu arada London School of Economics’te burslu olarak bir yıl lisansüstü doktora yaptım. Fakülte’de de doktora programı açılmıştı. Türkiye’de ilk siyasal bilim ya da siyaset bilimi doktorası Siyasal Bilgiler tarafından verildi, onu da ben aldım. Fark sınavlarını vererek Ankara Hukuk’tan da mezun oldum. O zaman siyasete girmek istemedim.

O dönem öğrencilerinizle ilişkileriniz nasıldı?

Öğrencilerle ilişkilerim her zaman iyi oldu. Bir kere notun kıt olmaması için gerekeni çok yapardım. Dersi mümkün olduğu kadar iyi anlatmaya çalışırdım. Bir de mümkün olduğu kadar sağcı solcu ayrımı yapmadan adil davranırdım. Birçok

hoca bunu yapmaya başladı. 60'ların sonlarında devrimcilik filan başlayınca da, öğrenciler forum var ders olmaz diye geliyorlardı. Ders zamanında olmaz dedim. Hocam devrim dediler. Bu şekilde terslediğim öğrenciler oldu. Ama ona rağmen 71'de, 12 Mart dolayısıyla balyoz harekâtında solcu olarak toparlananlar arasındaydım.

Peki, o dönemin zorlukları nelerdi sizin için?

Zaten ben niye yargılandım, dekanım o zaman. Öğrenciler bayağı şey yapmışlardı. Olaylar artık alevlenmişti, 1971'in başlarında. Profesörler kurulunda bunlarla sen başa çıkabilirsin diye, karşı bildiğim insanların da oy vermesiyle durumu kurtarmak üzere dekanlığa getirildim. Ama işte o sırada yılanın başı Siyasal Bilgiler. Onun başı da dekanlık diyerek toparlananlar arasında oldum. Yargılanma sırasında dolaylı teklifler de geldi. Dekanlıktan istifa etsin çıkar falan gibi. Toplam altı yedi ay yattım. Ama sonuçta beşinci defa karar bozuldu. Aynı zamanda af çıktı. Böylece tazminat da alamadım. Fakültede derslere devam etmek istemişim. Sonrasında devam ettim. Her zaman bana: "Sen niye bu devlete hizmet etmeye çalışıyorsun ya da üniversiteye dönüyorsun" diye söylenmiştir. O iş başka, bu iş başka. Ben burada yapmak istiyorum. Suç işlediğime de inanmıyorum.

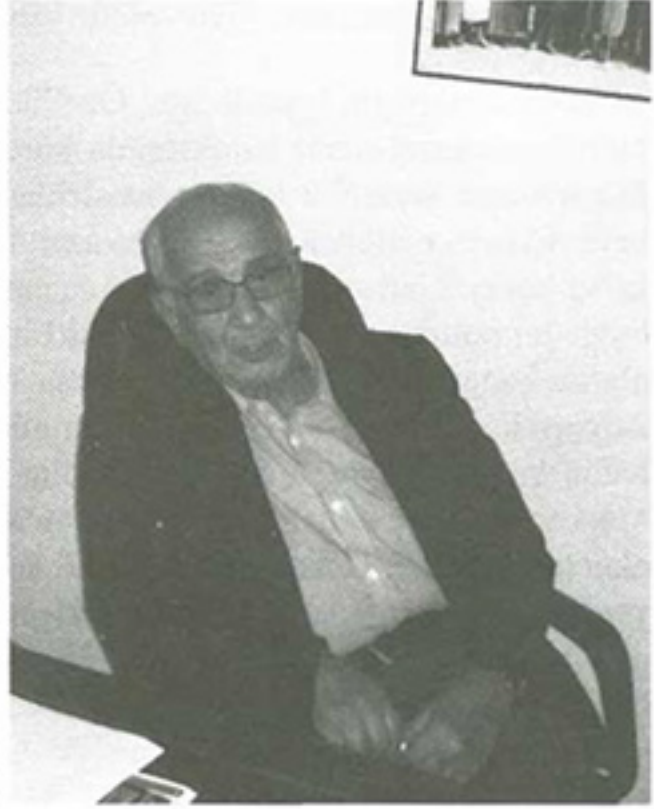
Madem Mülkiye'nin 150. yılında konuşuyoruz, Türkiye'nin çağdaşlaşmasında rol oynayan üç büyük okul; Askeri Tıbbiye, Harp Okulu ve Mülkiye. Mülkiye'nin o niteliği bana çok uygun geldi. Devlet hizmeti ister üniversitede olsun ister başka şekilde olsun. Zaten baba bahriyeden gelme. Ailede böyle bir gelenek var. Onun için kendimle bütün bunları barışık olarak yaşadım. İki okuluma da Galatasaray ve Mülkiye ile de barışık kaldım. İkisi de bana çok şey verdi. Devletimle de barışık olmak gerekir diye düşündüm. Bana yapılanlar devletin rolünü ya da benimle olan ilişkisini yanlış yorumlayanlarca yapılmıştır diye düşündüm. O bakımdan ben olayın üstüne çıkmayı tercih ettim. Olay bana hükmedeceğine ben olaya hükmettim. Bu olay devletin bir yanlısıdır, devleti yanlıslara sokmuşlardır. Ben eğer kendime güveniyorsam ben devam ederim dedim. Mülkiye bunun yeriydi.

Aslında genellikle bana sorarlar "niye sen Galatasaraylısın da takım olarak Galatasaray'ı tutmuyorsun" diye. Çünkü bizim baba tarafında kütüğümüz Beşiktaş'ta. Beşiktaş Sinan Paşa Camii Mahallesi, Tekke Sokak. Onun için üç çete söz konusuysa ilk olarak Beşiktaş çetesine mensubum. Bunlardan ikincisi de Galatasaray çetesi. Mülkiye de üçüncü çete sayılır dışarıdan bakıldığında, hep böyle birbirini tutan, daha doğrusu birbirini aynı düşüncede olduğu için tutan arkadaşlıklar. Bu bir kere tercih bakımından, eğitim bakımından, ondan sonra da hizmet bakımından bunlar birbiriyle tıpkı bir çete gibidir, eğer tabir öyleyse, ama

devletin ve kamunun yararı için çeteleşmiş olan bir grup sayılabilir. O bütünlüğü kolay kolay insanlar bozamaz.

Hocam, özellikle 12 Eylül'den sonra ve Özal dönemiyle birlikte neoliberal politikaların da ilerlemesiyle, Mülkiye'nin devletle olan ilişkisinde bir nevi bir zayıflama olduğuna ilişkin yorumlarda var. Buna ilişkin neler düşünüyorsunuz?

Ne yapalım o devletin Mülkiye ile olan ilişkisinde bir zayıflık var. Devlet Mülkiye'ye uymak zorundaydı. Madem kendi bürokrasisini yetiştiriyor o bürokrasi de devamlı devlet hizmeti demektir. Oysa milletvekilliği, siyaset geçicidir. Atanmışlar-seçilmişler diye yapılan ayrımı kesinlikle reddederim. Yani seçilmişler ne kadar meşru sayıyorlarsa kendilerini, atanmışlar aynı şekilde başka bir tarzda yine meşrudurlar. Dolayısıyla Mülkiye bunların gücünü temsil eder. Dolayısıyla işte modası geçmiş denen şey aslında devletin kendisine olan saygısının modası geçmiş demektir. Devlet, Mülkiye ile iyi geçinmesi gereken bir devlet olmalıdır diyebiliyorum. Devlet Mülkiye ile olan ilişkisini bozmuşsa Mülkiye'nin bundan sonrası için bir görevi de bu ilişkiyi yeniden doğru temele oturtmaktır. Dolayısıyla yanlış devlet ile doğru Mülkiye yarışı söz konusudur. Buna da devam etmemiz gerekir.

Peki, hocam daha sonra bir de siyaset döneminiz var. Dışişleri bakanlığı dâhil olmak üzere milletvekilliği görevinde bulunduğunuz dönem. Bu dönem içinde Mülkiye'de aldığınız eğitimin etkisi nedir?

Tabi, bir kere ben herhangi bir bakanlığa heves etmedim. Daha doğrusu siyasete beni başta bazı arkadaşlarım olmak üzere siyasetin içindekiler çekti. Ya Yön dolayısıyla falan tanışıklığımız olan ya da Beşiktaşlılık dolayısıyla Hikmet Çetin gibi arkadaşlar Dışişleri bakanı falan da olursun demişlerdi. Ben yine aynı şekilde bana uygun geldiği için evet demiştim. Başbakanla da bir çekişmemiz

oldu. Biraz Mülkiyeli çekişmesiydi. O kendisinin başbakan olduğunu dolayısıyla müsteşarın kendi istediği isim olmasını istiyordu. Aslında bunun gerisinde, ben Türkiye'nin Avrupa ile ilişkileri bakımından kendi ekibimi kurmak istiyordum. Biraz daha sıkı pazarlık etmemiz gerekiyordu. Çünkü o noktaya kadar pek de iyi pazarlık edildiği inancında değildim.

Peki, hocam günümüze gelirsek. Bu sene 150. yıl bildiğiniz gibi. Mülkiye'nin günümüzde devletin politikalarını belirlemede rolünün hala aynı düzeyde olduğunu söyleyebilir miyiz?

Etkisi azalmıştır, azaltılmıştır. Özellikle Özal döneminden başlayarak bilinçli bir biçimde genel olarak bürokrasinin, bürokrasinin içinde de en kuvvetli yetiştirme kalesi olarak Siyasal Bilgilerin, meslekler olarak da maliye müfettişliğinin bütün bakanlıkların müfettişlerinin etkisi azaltıldı. Dışışleri kendisini mümkün olduğu kadar koruyabildi ama şimdilerde o da pek kalmadı. Buna devleti ele geçirenlerin böyle bir politikası sebep oldu. Yanlış bir politikaydı. Eğer Türkiye Cumhuriyeti olarak hangi iktidar zamanında olursa olsun saygın bir devlet halinde olmak istiyorsak, dünyada bölgesindeki durumuna layık bir ağırlığı olsun istiyorsak bütün bunlar dünyayı bilmekle, kendini kamu hizmetine vermekle gerçekleşir. Mülkiye devletle bütünleşmiştir. Marşından rozetine kadar Türkiye ile bütünleşmiş olan bir kurumdur. Onun için böyle bir siyasetin mutlaka kötü sonuçlar vereceği, yani Mülkiye'yi dışlayarak ya da etkisini azaltarak ya da insanları asıl verimli olabilecekleri görevlerden başka yerlere çekerek başarısız olacağı kesindi. Nitekim Türkiye'nin bugünkü haline baktığımızda biraz bugünkü halin ortaya çıkışında Mülkiye'nin dışlanışının ya da etkisinin azaltılmak istenmesinin bir ağırlığı olduğunu sanıyorum.

Peki, gelecekte nasıl görüyorsunuz Mülkiye'nin rolünü?

Gelecek de Mülkiye'ye düşer. Yani kendiliğinden kendi istediği ağırlıkta ve önemde rol vermezler. Kendisi vazgeçilmez olduğu ölçüde bir değer kazanır. Şimdi söyleyeceklerim belki Mülkiye'nin 150. yıldönümünde biraz acı kaçabilir bazı arkadaşlarımız için. Kendi içinde de ağırlığını yitirdi bazı arkadaşlarımız, çok kolaylıkla ülkeden ayrıldılar ya da vakıf üniversitelerinde rol almayı düşündüler. Belki bu da bir politikadır. Yani vakıf üniversitelerinde daha yüksek maaş, Mülkiye ya da başka devlet üniversitelerinde daha düşük maaş gibi insanları böyle maddi yönlerinden yakalayarak başlamış olan bir politikadır bu. Bunu engellemek için çözüm Mülkiye için tüm olanakları arttırmaktır. Ama o olanakları kırsak, bu olanakları Mülkiye'ye vermeyelim politikası etkili olmuş olabilir. Yine de ister istemez biraz özeleştirici de yapmak lazım. Mülkiyeliliğe çok güvenerek ve onun

hep aynı ağırlığı muhafaza edeceğini sanarak bunun önlemlerini alamamışsak kabahatin yarısı başkalarındaysa yarısı da bizdedir.

Hocam vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim...